

Riktlinje om hantering av misstanke om avvikelse från god forskningssed

Detta styrdokument har beslutats av rektor (diarienummer V-2019-1034) med stöd av 1 kap. 17 § högskoleförordningen (1993:100). Styrdokumentet gäller från och med den 1 januari 2020 och är senast ändrad den 14 september 2021 (diarienummer V-2021-0539). Styrdokumentet reglerar universitetets hantering av misstanke om avvikelse från god forskningssed. Ansvarig för översyn och frågor om styrdokumentet är ledningskansliet inom det gemensamma verksamhetsstödet.

1 Inledning

I 1 kap. 3 a § högskolelagen (1992:1434) anges att i högskolornas verksamhet ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas och i lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning finns bestämmelser om forskares och forskningshuvudmäns ansvar för att forskning utförs i enlighet med god forskningssed och att en särskild nämnd ska pröva frågor om oredlighet i forskning. Denna nämnd heter *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* och är en egen myndighet. I 1 kap. 17 § högskoleförordningen anges att en högskola ska pröva andra misstänkta avvikelser från god forskningssed än de som ska prövas särskilt enligt lagen om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.

KTH har således en skyldighet att utreda misstankar om avvikelser från god forskningssed som har skett i KTH:s verksamhet och dessa ärenden ska handläggas enligt detta styrdokument. Forskning som utförs i avsaknad av etiktillstånd eller andra typer av tillstånd hanteras enligt särskild ordning.

1.1 Definitioner

Med *forskning* avses i detta styrdokument den definition som anges i 2 § lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor, det vill säga vetenskapligt experimentellt eller teoretiskt arbete eller vetenskapliga studier genom observation, om arbetet eller studierna görs för att hämta in ny kunskap, och utvecklingsarbete på vetenskaplig grund, dock inte sådant arbete eller sådana studier som utförs endast inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller på avancerad nivå.

Med *oredlighet i forskning* avses i detta styrdokument den definition som anges i 2 § lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning, det vill säga en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Det finns ingen lagstadgad definition av begreppet *avvikelse från god forskningssed* men vägledning kan bland annat hämtas från forskningsetiska kodexar. Exempel på avvikelse från god forskningssed är bland annat att:

- oberättigat hävda författarskap,

- oberättigat utesluta någon från medförfattarskap eller göra andra avsteg från publiceringsetik,
- att försvåra vetenskaplig eller forskningsetisk granskning, exempelvis genom att undanhålla bakgrundsmaterial eller genom att inte på ett betryggande sätt bevara data från studier,
- att förmå eller att söka påverka någon till handlingar som faller under avvikelse mot god forskningssed,
- att utöva vedergällning mot person som har rapporterat eller framfört information eller misstankar om avsteg från god forskningssed,
- att anmäla misstanke som endast syftar till att misskreditera någon annan,
- att använda forskningsmaterial i strid med ingångna avtal eller överenskommelser,
- att obehörigt använda information given i förtroende,
- att ge vilseledande uppgifter om en persons insats i forskningen,
- att förstöra prover eller på annat sätt fördärva annan forskares pågående arbete.

Med *annan allvarlig avvikelse från god forskningssed* avses i detta styrdokument en avvikelse från god forskningssed som väsentligen skadar eller riskerar att skada forskningens eller forskarens integritet och som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning eller konstnärlig forskning och utvecklingsarbete och som inte omfattas av definitionen av *oredlighet i forskning* enligt ovan.

1.2 Medarbetarnas rätt till råd och stöd i frågor om god forskningssed

KTH ska i enlighet med 1 kap. 16 § högskoleförordningen se till att alla medarbetare vid KTH kan få råd och stöd i frågor om god forskningssed och avvikelser från sådan sed. Avdelningen för forskningsstöd inom det gemensamma verksamhetsstödet ger råd och stöd i dessa frågor och fakultetsrådets etikutskott kan ge råd till universitetets medarbetare.

2 Anmälan om misstanke om avvikelse från god forskningssed

En misstanke om avvikelse från god forskningssed eller oredlighet i forskning i KTH:s verksamhet bör skyndsamt anmälas ställas till rektor för vidare utredning. Anmälan bör vara skriftlig.

3 Bedömning av hur ett ärende ska handläggas

Den inkomna anmälan ska handläggas skyndsamt. Rektor informerar omgående personalchefen om ärendet. Om det i ett ärende har behandlats personuppgifter inom ramen för berörd forskning informerar rektor även Dataskyddsombudet. Rektor överlämnar skyndsamt ärendet till ordförande för KTH:s kommitté för utredning av misstänkt avvikelse från god forskningssed (nedan kallad KTH:s kommitté). Ordförande för KTH:s kommitté ska inledningsvis i samråd med en förvaltningsjurist skyndsamt bedöma om misstanken rör oredlighet i forskning i KTH:s verksamhet.

3.1 Undantag för ärenden som rör viss forskning

Ett ärende om misstänkt oredlighet i forskning i KTH:s verksamhet ska i enlighet med 3 § förordningen (2019:1176) om undantag från prövning av oredlighet i forskning inom det försvars- och säkerhetspolitiska området, inte överlämnas till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* för prövning om ärendet avser forskning som faller inom det försvars- och säkerhetspolitiska området och innehåller säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre enligt 2 kap. 5 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) eller omfattas av ett av regeringen beslutat undantag. Denna bedömning görs av rektor. Ett sådant ärende ska handläggas vid KTH och med tillämpning av bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) samt detta styrdokument i den mån det bedöms vara lämpligt.

3.2 Ärenden som ska överlämnas till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Om det bedöms att anmälan rör oredlighet i forskning i KTH:s verksamhet ska ordföranden för KTH:s kommitté överlämna ärendet till rektor som fattar beslut efter föredragning av ordförande om anmälan ska överlämnas till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* eller inte.

Om ordföranden för KTH:s kommitté bedömer att ett ärende rör både oredlighet i forskning och annan avvikelse från god forskningssed ska ordförande överlämna den del av ärendet som rör oredlighet i forskning till rektor som fattar beslut efter föredragning av ordförande om att ärendet ska överlämnas till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning*. Den del av ärendet som rör andra avvikelser från god forskningssed ska utredas i enlighet med detta styrdokument och om det bedöms vara lämpligt ska detta göras efter det att *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* har prövat och fattat beslut i den del av ärendet som rör oredlighet i forskning.

Rektor ansvarar för att den anmälde och den som har anmält underrättas om besluten.

3.3 Fortsatt handläggning av ärenden som inte överlämnas

Om ärendet inte överlämnas till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* ska anmälan handläggas skyndsamt av ordförande i KTH:s kommitté tillsammans med en förvaltningsjurist. Den som har anmälts ska anmodas att yttra sig över anmälan och ordföranden och förvaltningsjuristen ska tillsammans ta fram det underlag som krävs för att beslut ska kunna fattas för den vidare handläggningen av ärendet. Om anmälaren eller den anmälde inte är svenskspråkig ska anmälan och eventuellt övriga relevanta handlingar översättas.

Rektor beslutar efter föredragning av ordförande för KTH:s kommitté och i närvaro av en förvaltningsjurist, att:

- a) att ärendet ska utredas av KTH:s kommitté som ett ärende om misstanke om avvikelse från god forskningssed, eller
- b) ärendet ska hanteras på ett annat sätt, eller
- c) att ärendet lämnas utan vidare åtgärd.

Den förvaltningsjurist som har närvarat vid föredragningen för rektor ansvarar för att den anmälde och den som har anmält underrättas om besluten.

4 KTH:s kommitté för utredning av misstänkt avvikelse från god forskningssed

4.1 Sammansättning

KTH:s kommitté för utredning av misstänkt avvikelse från god forskningssed består av tre vetenskapligt kompetenta ledamöter och en studentrepresentant (ledamot). Två av ledamöterna med vetenskaplig kompetens utses för en period om fyra år och den tredje ledamoten utses i varje enskilt ärende för att säkerställa att en av ledamöterna är anställd vid det verksamhetsområde som berörs av anmälan. Fakultetsrådet utser dessa ledamöter och vem av dessa som ska vara ordförande efter samråd med rektor. Fakultetsrådet ska beakta att det blir en jämn könsfördelning bland ledamöterna. Studentrepresentanten utses enligt studentkårsförordningen (2009:769).

KTH:s kommitté biträds av en förvaltningsjurist som har rätt att närvara och yttra sig vid kommitténs möten samt en utsedd mötessekreterare.

Fakultetsrådet utser en ny ledamot om en ledamots anställning vid KTH upphör, om en ledamot avgår av ett annat skäl eller om en ledamot får ett uppdrag med ledande befattning. Om en ledamot är jävig i ett ärende ska fakultetsrådet skyndsamt utse en ny ledamot för det aktuella ärendet.

4.2 Kommitténs möten

KTH:s kommitté ska skyndsamt utreda kommitténs ärenden. KTH:s kommitté möts efter kallelse från ordföranden som ansvarar för att kallelser och relevanta handlingar skickas till ledamöterna i lämplig tid före mötena. Ordförande utser vem av de vetenskapligt kompetenta ledamöterna som ska utforma kommitténs skriftliga ställningstagande.

Vid mötena ska protokoll föras av utsedd mötessekreterare vid mötena och justeras av ordföranden och en ytterligare ledamot. I protokollet ska det anges datum för mötet, vilka som är närvarande och i vilken egenskap de närvarar samt vad som framkommer under mötet. KTH:s kommitté är behörig när tre av ledamöterna är närvarande.

KTH:s kommitté ska under utredningen höra berörda parter och inhämta den information som behövs för att kunna ta ställning i sakfrågan. Representant för den verksamhet som berörs av anmälan ska alltid ges tillfälle att yttra sig över anmälan. KTH:s kommitté får besluta om att andra personer ska ha rätt att närvara och yttra sig vid kommitténs möten. KTH:s kommitté får även inhämta synpunkter från representanter vid KTH eller från andra personer samt begära in yttrande från sakkunnig.

Om KTH:s kommitté anser att det behövs kan anmälaren, den anmälde och representant för den verksamhet som berörs av anmälan kallas till ett möte. Anmälaren, den anmälde och representant för den verksamhet som berörs av anmälan har även rätt att närvara vid ett möte där anmälan behandlas. Om en part har uttryckt en sådan önskan ska alla parter informeras om detta och erbjudas att närvara vid samma möte. Vid mötet ska anmälaren, den anmälde och representant för den verksamhet som berörs av anmälan ges möjlighet att kort utveckla sina ståndpunkter och svara på frågor.

Bestämmelserna om jäv i 16-18 §§ förvaltningslagen (2017: 900) ska beaktas av alla som deltar i handläggningen av ärenden. Den som känner till en omständighet som kan antas göra henne eller honom jävig ska omedelbart anmäla detta till ordförande för KTH:s kommitté.

KTH:s kommitté ska i ett skriftligt ställningstagande redovisa sin bedömning av den misstanke som har framförts i anmälan och ange skälen för kommitténs ställningstagande. I

ställningstagandet ska det anges om det har förekommit en avvikelse från god forskningssed och om detta konstateras ska det framgå hur allvarlig avvikelsen är.

Som KTH:s kommittés ställningstagande gäller den mening som de flesta ledamöter är eniga om i sakfrågan. Om det blir två olika uppfattningar om sakfrågan har ordföranden utslagsröst. Om en ledamot har en avvikande mening ska ledamoten själv skriftligt ange detta i samband med ställningstagandet.

Ordföranden ansvarar för att utredningen och kommitténs ställningstagande dokumenteras skriftligt.

Kommitténs ställningstagande ska överlämnas till rektor och samtidigt skickas till den anmälde och den som har anmält ärendet för att i enlighet med 25 § förvaltningslagen få möjlighet att yttra sig över KTH:s kommittés utredning och ställningstagande innan rektor fattar beslut i ärendet. Om någon av parterna inte är svenskspråkig ska ställningstagandet översättas.

4.3 Rektors beslut

Rektor fattar efter föredragning av ordförande för KTH:s kommitté och i närvaro av en förvaltningsjurist och på grundval av kommitténs utredning och ställningstagande ett beslut om det har förekommit en avvikelse från god forskningssed i ärendet. I beslutet ska det anges hur allvarlig en eventuell avvikelse är och om någon ska hållas ansvarig för detta samt om avvikelsen har begåtts med uppsåt eller av grov oaktsamhet. Beslutet skickas till den som har anmält och den som har blivit anmäld och personalchefen samt övriga personer som bedöms ska ta del av beslutet. Om den som har anmält ärendet eller den som har blivit anmäld inte är svenskspråkig ska beslutet översättas.

4.4 Om en anmäld frias

Om en anmäld frias från en anmäld misstanke om en avvikelse från god forskningssed bör lämpliga åtgärder vidtas för att avhjälpa den skada som den anmälda misstanken kan ha medfört om rektor bedömer att det är lämpligt. Sådana åtgärder kan vara att den som har anmält ärendet och den som har blivit anmäld får det stöd och de resurser som behövs för att återuppta sin forskning. Om den anmälda är en doktorand bör lämpliga åtgärder vidtas för att tillförsäkra doktoranden en rättssäker studiesituation.

4.5 Information vid beslut om avvikelse

Rektor ansvarar för att berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda informeras när rektor har fattat beslut om att det har förekommit en avvikelse från god forskningssed. Rektor bedömer om ytterligare informationsåtgärder behöver vidtas.

4.6 Redovisning av beslut till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Avdelningen för forskningsstöd inom det gemensamma verksamhetsstödet ansvarar för att *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* senast den 30 mars varje år får en redovisning i oidentifierad form av uppgifter om avvikelser från god forskningssed som under det föregående kalenderåret har prövats vid KTH, i enlighet med 1 kap. 18 § högskoleförordningen.

5 Beslut om åtgärder

Beslut om åtgärder kan bli aktuellt när

- a) *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* har beslutat att det har förekommit oredlighet i forskning eller en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan uppsåt eller grov oaktsamhet, eller
- b) Rektor eller KTH:s kommitté har bedömt att det föreligger en avvikelse från god forskningssed.

De åtgärder som kan komma i fråga är följande:

- a) Överlämna ärendet till polis vid misstanke om brott.
- b) Överlämna ärendet till KTH:s personalansvarsnämnd (PAN), eller till Statens ansvarsnämnd om ärendet rör en professor, för prövning om beslut om disciplinära åtgärder ska vidtas eller om ärendet ska lämnas till åtal.
- c) Annan lämplig åtgärd.

Rektor beslutar om åtgärder som ska vara i proportion till avvikelsens grad av allvar. Se även 7.1. om återrapporteringsskyldighet.

6 KTH:s samverkans- och uppgiftsskyldighet till Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

KTH ska i enlighet med lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning bistå *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* med den hjälp och de uppgifter, upplysningar och handlingar om aktuell forskning som nämnden behöver för sin prövning samt vid behov ge nämnden tillträde till de lokaler som har använts vid forskningen.

7 Uppföljning av beslut som fattats av Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

7.1 Återrapporteringsskyldighet

Rektor ansvarar för att i enlighet med 13 § lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning att de åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas av KTH med anledning av ett nämndbeslut där det har konstaterats att det har förekommit oredlighet eller en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan uppsåt eller grov oaktsamhet rapporteras till *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* inom sex månader från det att beslutet har vunnit laga kraft.

7.2 Underrättelse om beslut till berörda instanser

Rektor ansvarar för att i enlighet med 14 § lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning snarast informera berörda forskningsfinansiärer, myndigheter, vetenskapliga tidskrifter och andra berörda om nämndbeslut där det har konstaterats att det har förekommit oredlighet eller en allvarlig avvikelse från god forskningssed

i form av fabricering, förfalskning eller plagiering utan uppsåt eller grov oaktsamhet. I informationen ska det finnas en upplysning om att beslutet kan komma att överklagas.

8 Dokumenthantering

Alla handlingar ska diarieföras i KTH:s diarium och hanteras i enlighet med KTH:s informationshanteringsplan och anvisning om dokumenthantering. Diarieföring ska ske så snart handlingen har upprättats.